

цілісне сприйняття всіх українських традицій: і княжої доби, і козачої, і XIX ст. в їх синтезі.

Спробою втілити цю систему поглядів у життя і стала діяльність Мистецького Українського Руху (МУРу) – організації, що об'єднала українських письменників-емігрантів після Другої світової війни. Одним з ініціаторів створення і головним ідеологом МУРу був Ю. Шевельов. Тут немає можливості і потреби вести детальну мову про цей цікавий феномен в історії української нації. Варто зазначити, що МУР у своїй діяльності виходив за межі літературно-мистецьких питань, порушуючи важливі і актуальні проблеми національного життя в цілому. Тому Ю. Шевельов сподівався, що концепція МУРу як ідея об'єднання всіх творчих сил нації на правах рівних і різних, буде перенесена в усі сфери українського культурного і суспільно-політичного життя. «І сила МУРу в тому, що в цей єдиний національний фронт він може прийняти і Дмитра Донцова і донцовців-вісниківців, знаючи, що коли в них ще є життєздатність, сили й думки, то вони знайдуть відповідний сприятливий ґрунт і принесуть свою, хоч малу користь у загальному русі проти спільного ворога, а коли в них життєздатних сил уже цілком нема, то й ґрунту вони не знайдуть. Так, МУР Донцова і донцовців у свій склад прийняти може. І в цьому – вияв сили його концепції» [6, с. 811].

З огляду на нетривалий час існування МУРу та грандіозність поставлених завдань, ці наміри не були повністю реалізовані. Але Ю. Шевельов досить вірно виразив запит часу і докладав немало зусиль задля утілення своїх ідей у життя.

Отже, можемо стверджувати, що в основі гострих оцінок Ю. Шевельовим поглядів Д. Донцова були не особисті

моменти, а глибинні світоглядні розбіжності. Ці розбіжності стосувалися як відмінностей у підходах до об'єкта дослідження, так і окремих теоретичних питань. На відміну від радикалізму Д. Донцова, його опонент відстоював ідеї більш поміркованого націоналізму. За усієї своєї полемічності, Ю. Шевельов залишився вченим, що дозволило йому дати досить об'єктивну оцінку поглядів Д. Донцова та його послідовників. Більшість положень Ю. Шевельова витримали випробування часу і поділяються сучасними дослідниками.

1. Баган О. Героїчна націософія (Ідеї Дмитра Донцова в контексті правих теорій міжвоєнної доби)/О. Баган // Націософська інтернаціональність та її естетичні вияви в українській літературі. – Дрогобич: Вид. від. ДДПУ ім. Івана Франка, 2014. – С. 47–61.
2. Дзюба І. Юрій Шерех – літературознавець і культуролог / І. Дзюба // Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. – Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008 – Кн. 2. – С. 5–32
3. Донцов Д. Націоналізм / Д. Донцов – К.: ФОРМ-Стебляк, 2015. – 256 с.
4. Донцов Д. Дух нашої давнини / Д. Донцов – Прага: Вид-во Юрія Тищенка, 1944. – 271 с.
5. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм (1920–1930-ті роки): Нариси інтелектуальної історії / О. Зайцев – К.: Критика, 2013. – 488 с.
6. Шевельов Ю. Вибрані праці: у 2 кн. / Ю. Шевельов – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – Кн. 2. – 1151 с.
7. Шевельов Ю. З історії незакінченої війни / Ю. Шевельов – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. – 471 с.
8. Шевельов (Шерех) Ю. Я-мене-мені... (і докруги) / Ю. Шевельов – Харків – Нью-Йорк: Видання часопису «Березіль». Видавництво М. П. Коць, 2001. – Т. 2. – 304 с.
9. Юрій Шевельов: виклик часу і відповідь науковця: Монографія / В. М. Піскун, А. В. Ціпка, Т. Л. Шептицька та ін. – К.: «МП Леся», 2010. – 174 с.

УДК [821(569.4)+821.161.2].091

Наталія Зайдлер

«Вже ні долі, ні шляху зректися мені не дано»: художнє осмислення сенсу буття людини в поетичній збірці Галини Феліксон та Олега Гончаренка «Отражение. Відображення»

У статті досліджено поезії й переклади ізраїльського та українського письменників із погляду відбиття в них таких проблем, як активна життєва позиція особистості, місце та роль митця в суспільстві, сучасний рівень моральності людей тощо. Наголошено, що поети закликають людство жити в мирі та сповідувати Божі заповіді.

Ключові слова: поезія, проблематика, інтерпретація, авторська майстерність, історична пам'ять.

Natalia Zaidler

«I am no More Able to Disclaim either my Destiny or my Ways»: Literary Understanding of the Human Being Sense in the Poetry Book of Halyna Felikson and Oleh Honcharenko «Reflections»

In the article the poetry and translations of the Israel and Ukrainian writers in terms of reflection of such problems as active life position, the individual, the place and role of the poet in society as well as contemporary level of people's morality is researched. It is emphasized that poets call mankind to live in peace and profess God's Commandments.

Keywords: Poetry, Problems, Interpretation, Authors Skills, Historical Memory.

Наталія Зайдлер

«Вже ні долі, ні шляху зректися мені не дано»: художественное осмысление смысла бытия человека в поэтическом сборнике Галины Феліксон и Олега Гончаренка «Отражение. Відображення»

В статье исследованы стихотворения и переводы израильского и украинского писателей, отражение в них проблем жизненной позиции личности, роли художника в обществе, духовности наших современников и др. Подчеркнуто, что поэты призывают человечество жить в мире и следовать Божьим заповедям.

Ключевые слова: поэзия, проблематика, интерпретация, авторское мастерство, историческая память.

Помітним явищем сучасного українського літературного процесу стала збірка поезій «Отражение. Відображення». Один з її авторів – Олег Гончаренко – мелітополец, який написав понад двадцять книг. Він член Національної спілки письменників України, лауреат низки престижних

міжнародних та всеукраїнських літературних премій. Його творчість, за критиками, – ознака доби [1; 2]. Інший – Галина Феліксон – поет і публіцист – автор декількох поетичних збірок, член літературного об'єднання «Порыв» у м. Бат-Ям (Ізраїль).

У дослідженій книзі досягли вершини високого співзвуччя не лише професійні, а й душевні камертони власних переконань, терзань, сподівань, устремлінь тощо обох письменників.

Зауважимо, що названа збірка нині є надзвичайно вчасною та актуальною, оскільки торкається важливих проблем сьогодення.

Книжка складається з чотирьох розділів. Перші три – це вірші російською Г. Феліксон і переклад українською, здійснений О. Гончаренком. Останній – українські поезії Гончаренка і переклад російською Феліксон.

Перший розділ збірки поезій – «Прости нас, Господи, прости» – уже своєю назвою наголошує, що в ньому слова та думки представників роду людського звернуто до Творця. У вірші «Псалом» Г. Феліксон, послугуючись алегорією, розповідає про витривалість виноградної лози і віншує такі людські чесноти, як незламність, уміння здолати найважчі перешкоди тощо. Яскраво і переконаливо через зображення лози відтворено безмежне прагнення до життя, закладене Господом у всьому живому: «*На чужбинах, лишених тепла // Сквозь твердыню камней, новых полная сил, // Золотая лоза проросла*» [3, с. 10]. Феліксон не називає місця появи на Землі винограду – у даному контексті символу нездоланної сили. Гончаренко ж говорить про Святу Землю. Далі посилено мотив безмежних страждань виноградної лози на чужині та її мужності, що стала спасінням: «*...затоптана в бруд // благодатна лоза проросла. // Всі рубали її і палили в огні – // воскресла вона все одно... // ця живучість... як приклад буття й боротьби*» [3, с. 11]. У такий спосіб поет-українець підкреслює повагу до євреїв і представників інших національностей.

Г. Феліксон розмірковує і над недосконалістю людської особистості. Її занепокоєння моральним станом суспільства звучить у таких поезіях, як «После потопа» і «Пророчество». У вірші «После потопа» автор звертається до відомого сюжету про Ноя та його синів, які свято вірили в те, що світ стане кращим. Натомість «*народы суетятся озверело // ... // Так что мы делим и хотим чего?*» [3, с. 28]. А в поезії «Пророчество» Феліксон із гіркотою констатує, що століття крові та сліз нікому не навчили людство і воно, як ненажерлива потвора, прагне нових жертв: «*...мир утопил во зле, // Вы своими руками, люди, // Ад постройте на земле*» [3, с. 30]. О. Гончаренко теж розповів гірку історію буття людства після потопу: «*Шаленіють племена. // вже не терзає мертвих душ вина*». У відчай він кличе наступний «*Потоп Всесвітній*». («Після потопу») [3, с. 29], а інакше «*Вічні Храми умрут в золі // ... // смерті скреслої колісниця // буде пінити отчий прах*». («Пророцтво») [3, с. 32].

Звертає на себе увагу майстерність Г. Феліксон означити тему твору не лише назвою поезії, а й одним рядком (часто першим). Прикладом може слугувати поезія «Исход» (таку ж назву має друга книга пророка Мойсея, присвячена розповіді про пошук євреями кращої долі). У ній митець торкається важливої для нього проблеми – рабського начала в людях. Твір розпочинається категорично: «*Своей избитой плотью – не душой // Рабы однажды возжелали воли*». Хоча ключові слова наступної фрази – «*єдиний народ*», «*братство*», «*равенство*», однак подальший перебіг подій свідчить: серед людей панує розбрат, оскільки «*каждый нес в душе свою печаль // Свой ужас // ... // равнодушие, безверье*», тому було «*трудно раздавить раба в душе!*» Загальновідомі істини в авторській інтерпретації сприймаються як гірке пророцтво: волі не здобути, якщо не створити спільноти вільних людей [3, с. 18–19]. Рецепт О. Гончаренка

характеризується впевненістю в тому, що воля – найвище благо людини. Тому в поезії «Исход» народ, який здолав рабство, названо звучно «*обраним*», а шлях до звільнення – «*величним*». Однак, на переконання поета, раб визнать подолати в собі «*холодную суть убогу*». Гончаренко визначає межі художнього простору твору – Єгипет. Дуже динамічно зображено перший крок відмови людей від рабського існування за допомогою слів «*покинувши*», «*заваливши*», «*зневаживши*», «*грюкнувши*» тощо. Кульмінаційним центром обох варіантів аналізованої поезії є думка про психологічну роз'єднаність, ізольованість кожного з учасників походу за волю. Наприклад, О. Гончаренко, наголосивши на дружньому поході, із гіркотою підкреслює: «*...всяк в шматок, лише ховався коли, – // давились... блювали... // ... // ...кожен находу // вже не молився, а слинявив лайку*». Ці та інші безжальні картини слабкодухості людей автор перекладу завершує категорично: «*Обітовану землю віднайшли. // І втратили*». І оригінал, і переклад – це своєрідні роздуми про те, чому так довго люди на чолі з пророком Мойсеєм шукали обітовану землю. Вони завершуються невтішним висновком: тисячолітній шлях до себе – не раба, а вільної людини – триває і нині [3, с. 20–21].

Темі усвідомленого цілеспрямованого руху до омріяної мети присвячено і поезію Г. Феліксон «Монолог», яка відкривається епіграфом із «Бемідбару» (це одна із книг «Танаха» – головної священної книги євреїв). Рядки епіграфа – слова пророка Моше (Мойсея), звернені до Бога, в яких ідеться про велику відповідальність, що поклав Господь на одну людину. Твір характеризується майстерністю автора у відтворенні узагальненого образу народу очима його провидця. Головна проблема – стосунки лідера і натовпу. Мойсей, за митцем, постає мудрим керівником, який щиро прагне допомогти людям, ревно оберігаючи «*бесценный дар – Твои* [Господа. – Н. З.] *Скрижали*». Однак пророк, люблячи свій народ, його обраність піддає сумніву. В уста Мойсея Г. Феліксон укладає жорстку характеристику: народ «*сбился волчьей стаей*»; «*ни мысли, ни надежды, ни желаний*»; «*их головы давно отвыкли думать*». Та попри все пророка хвилювала доля людей. Він намагається передбачити Божі наміри, підкресливши, що саме євреї понесуть у світ заповіді Творця. Фіналом вірша є твердження про вірність народу «*без дома*» Всевишньому і прохання про підтримку [3, с. 36–38]. О. Гончаренко у роботі з поезією «Монолог» вкотре продемонстрував прагнення осмислити історію іншого народу та повагу до його культури. У перекладі особливо наголошено на тому, що Мойсеєві гірко від усвідомлення відсутності підтримки у здійсненні Божого задуму: «*вись його душі*» натовпу незрозуміла. У пошуках людьми вказаної Господом землі «*прізвиська вже стали іменами*». Автор устами пророка Мойсея благає Господа не залишити впертих людей після його, пророка, смерті. Однак він, схилившись перед Богом, не може не сказати останньому правди, яка лунає у вигляді риторичного запитання: «*Чому, родючий давши іншим лан, // ти кинув саме нас у веремію*». Читача вражає таке розуміння О. Гончаренком болю іншого народу [3, с. 39–41].

Г. Феліксон не обійшла увагою національні святині. Наприклад, у поезії «Ерушалаим» автор прагне досягнути всю драматичну історію цього древнього близькосхідного міста – «*жизни и веры исток*»; «*Город пиров и постов // Взрывов и тихих молитв // Бьется в тенетах вражды // пленною птицей*» [3, с. 22]. Поет О. Гончаренко місто трьох релігій, яке «*безліч народів й родів*» вивело із ночі, порівнює із рваним

історії стягом. Для характеристики буремного буття у віках одного з найдавніших міст світу – Єрусалиму – він знаходить напрочуд вичерпну характеристику: «*Місце розп'ять і надій – // місто святинь і вражди*». Обидва митці впевнені в тому, що велична столиця, незважаючи на свою міць, нині потребує тиші [3, с. 23].

Місцю болю та вічної пам'яті – Яд Ва-Шему (національному меморіалу жертв голокосту) – присвячено однойменний вірш Г. Феліксон. Автор сприймає трагедію свого народу, як власну. Крик відчаю, що розсікає Вічність, адресовано німому світові. За митцем, той злочин нелюдів не має строку давності, тому поет бачить «*страхом скованые лица // ... // ... боль, гарь и смрад*», криваву піч тощо [3, с. 24–25]. Проблеми історичної пам'яті Феліксон торкається і у зразку пейзажної лірики – поезії «Зима в Израиле». Поєднавши здібності поета, живописця та композитора митець подає влучні картини зими: «*Гроза творит шедевры*»; «*рыдает моря скрипка*»; «*дрожат ладони пальм*» тощо. І абсолютно несподівано, однак органічно для Г. Феліксон, у фіналі твору як нагадування сучасникам звучать такі рядки: «*Течет из недр небес // Потоком влаги липкой // Трагедия века, // Вселенская печаль*» [3, с. 34]. Читаючи переклад поезії «Яд Ва-Шем», здійснений О. Гончаренком, ще раз переконуєшся в тому, що для цього поета немає чужої біди. Згадаймо, що свого часу багато сімей українців, незважаючи на страшну небезпеку для своїх родин, намагалися під час Великої Вітчизняної війни врятувати євреїв від фашистів. Український поет сповна успадкував це почуття співпереживання, тому так пронизливо звучать рядки його літературного перекладу: «*Давно понижено ущент вже пам'ять світу: // байдужість... // безодня, що не має дна // ... // Дітей убитих імена // ... // О, Яд Ва-Шем, // ти – серця щем!*» [3, с. 26–27]. Рефреном лунають і рядки поезії «Зима в Израиле»: «*Між обр'їв звучить // розвітрено і хрипко // трагедії століть // не вилита печаль*» [3, с. 35].

Перший розділ збірки завершується поезією Г. Феліксон «Моя молитва». У ній автор звертається до Господа від імені свого багатостраждального народу, підкресливши, що він попри все на шляху до Спасителя, і просить останнього зглянутися: «*Боже, // ... // Мы к тебе идем // ... // через смерть и крик. // ... // Что же не даешь // ... // Радость и покой?*» [3, с. 42]. Молитва, звернута до Бога біля Муру Плачу, у рецепції О. Гончаренка звучить як переконання народу в тому, що він, незважаючи на «*біль і кров*», молиться Всевишньому «*сотні довгих літ*». Логічний наголос в останній строфі поезії зконцентровано на слові «*непоборні*». Саме воно є свідченням того, що народ існує і бореться [3, с. 43].

Слід наголосити, що другий та третій розділи збірки – відповідно «Ищу утраченную твердь» і «Свидание» – містять поезії пейзажної, інтимної, громадянської лірики Г. Феліксон. Ці вірші та їхній переклад О. Гончаренком вкотре засвідчили співзвуччя думок та відчуттів двох талановитих авторів.

Як уже було зазначено, четвертий розділ збірки поезій «Отражение. Відображення» – це вірші українською Олега Гончаренка та переклад російською, здійснений Галиною Феліксон. Назва розділу – «Я ступаю у ранок». Наголосимо, що він позначений високою культурною художнього слова, багатою асоціативністю, глибоким розумінням митцем навколишнього світу тощо. Перший рядок поезії «*Я ступаю у ранок – виходжу в дорогу у ранці*», на наш погляд, є символічними, оскільки світанок та шлях асоціюються з певним етапом життя. Оповідь у ній ведеться від першої особи. Автор категорично стверджує: «*Вже ні далі, ні шля-*

ху зректисся мені не дано», що свідчить про непохитність його переконань. Ця думка передую розповіді про те, якою важкою має бути дорога: підвивають вітри, зловісно голосячи, лякає люта зима, попереджає про труднощі сивий полин. Однак, на думку О. Гончаренка, найважливішим є поле (як символ життєдайності та непроминальності віри у краще), яке обов'язково необхідно виорати. Тому так життєстверджуюче та переконливо звучать такі поетичні рядки: «*И rozsиплю зерно... // ... і (по серце!) ввійду в борозну // ... // На колосся, на квіти цілющим дощем упаду. // ... // І земля засліва*». Як бачимо, саме так сенс свого існування на Землі уявляє український поет Олег Гончаренко [3, с. 102]. Галина Феліксон у поезії «Окунаюсь в рассвет», послуговуючись прямою мовою, засвідчує вороже ставлення світу до ліричного героя: «*В бесконечном движенье времен ты – изгой все равно*». Однак, шлях нездоланих перешкод можна перемогти, якщо силою духу прокласти «*борозду на песках*», вкотре життя відродити «*на горячей и мертвой планете, // Горстью Истины вечной осыпав безжизненный прах*». І тоді, коли світ знову стане багатокольоровим завдяки «изгоям», можна сміливо проголосити: «*Я вернулся к себе. // Значит некуда дальше идти!*» [3, с. 103].

Проблемі відповідальності людини за світ присвячено і наступні поезії, написані Олегом Гончаренком. Так, у вірші «Життя» митець із болем констатує, що у Всесвіті немає вічних істин і що «*все дужче на дощах холонуть душі – // Від сумніву, від болю і від страху*». Поет нагадує співвітчизникам, що героїчні вчинки людей, здійснені чи в Давній Елладі, чи в українських Крутах, чи деінде, необхідно пам'ятати. Він засуджує тих, хто прагне війни. Фінальні рядки поезії сповнені перестороги: «*Знов починаєм свій Священний Марафон, // Бо посланець таки кричав про Перемогу!*» [3, с. 104]. Галина Феліксон дала подібному явищу теж жорстку оцінку: «*... доброта растоптана в азарте*»; «*Проиграны доверие и нежность*». Ці моральні поразки притаманні людям, котрим байдуже, яка наступна жертва – «*Спарта, Украина ли Израиль*». Поетка засуджує подібну «*вахханалію*», оскільки, як переконує історія, за десятками жертв обов'язково будуть сотні («Жизнь») [3, с. 105].

Інші поезії О. Гончаренка вкотре засвідчують його активну життєву позицію, прагнення підтримати людство у його праведних намірах і завадити негативним явищам. Цю думку підтверджують такі вірші, як «В степу моє серце», «Скоморох», «Тікають друзі...», «Хіба це гріх...» тощо.

Перша із зазначених поезій підкреслює усвідомлення Гончаренком своєї генетичної приналежності до українського степу як частини ментальної пам'яті, національної історії тощо, тому: «*В степу моє серце! // І завше було там*». За митцем, він – у волошках, жайворах, тарпанах, кожному стебельці, пісні і плачу. Його доля – це доля його Батьківщини. Через те такими максимально щирими є наступні рядки: «*У мене, і в мертвого навіть, мета єсьм – // ... // Я прахом і попелом знов повертаюсь // Сюди... // В степу моє серце. // Я – степ!*». («В степу моє серце») [3, с. 106]. У вірші «Скоморох» наголошено, що поет, невибагливий лицедій, любить життя в усьому його розмаїтті. Натопв у ньому бачить дивака. Однак, сповідуючи закони *Любові і Доброти*, у буремну епоху він прагне «*світ і людство виврати з жалоби*» [3, с. 108]. Темі історичної пам'яті присвячено вірш «Тікають друзі...» Автор упевнений, що, коли «*герінги*» запалюють «*рейхстаг*», людство повинно згадати «*свинцевий плач Освенцімського танго*»... // *Свинцевий вітер в Бабинім яру... // Чорнобиль...*» Митцеві здається, що світ заслуговує

лише на презирство, натомість серце перемагає розум, і поет проголошує: «...знову зможу // Любити ближнього й жаліти... просто так...» [3, с. 110]. Переконавання в особливій місії поета – завжди служити людям – лунає і у вірші «Хіба це гріх...» Автор наголошує, що тільки мрійників, які щиро вірують, Господь наділяє даром бачити не лише явне, а й потаємне. І хоча далеко не всі сприймають митців як пророків («Він був одним між вас, але чужим між вами»), Поет – «не блазень, не відьмак, не еретик», незважаючи на спротив юрби і її нерозуміння, закликає іти вперед і дивитися в майбутнє, оскільки «він, люди, любить вас!» [3, с. 112]. У вірші «Єдність» цю тему продовжено. Поезію побудовано у вигляді монологу, звернутого до вірного коня, – символу відданості і нестримного лету. Ліричний герой і його кінь «душі за волю вже Богові» віддали. Митець, звертаючись у вдаваній розмові до друга, ставить болючі риторичні запитання: «Може, ще і не всі відзвучали літаври? // Може, весь ще не згрікнув поезії хліб?» Він навіть готовий повірити в казку, де й кінь не буде втомленим, і поет буде мати надію на краще, адже «колись нам з тобою літати моглося». Однак, за автором, не казка, а український широкий і вільний степ, омріяний і оспіваний народом і поетами, знову зможє вдихнути сили в тих, хто стомився на життєвих дорогах [3, с. 116]. Як показали переклади віршів О. Гончаренка Галиною Феліксон, вона поділяє погляди українського письменника щодо активної життєвої позиції особистості, місця та ролі митця в суспільстві, сучасного рівня моральності людей тощо. Підтвердженням слугують такі рядки: «И в жизни и в смерти прошу я у Бога // ... // Хоть ветром вернуться в степные

просторы, // Хоть песней, хоть плачем туда долететь. // В терпенье и в счастье, в обидах и в горе // В степи мое сердце» («В степи мое сердце») [3, с. 107]; «Я – лицедей... // ... // Не гнись перед владыками в дуугу. // Не рвуйся наверх в провидцы и герои. // ... // ... лечу, куда несет // Меня буран стремительной эпохи» («Скоморох») [3, с. 109]; «Взывает к небесам одной молитвой: // ... // Взрасти хлеба на поле вечной битвы, // Дай просто возлюбить и пожалеть!..» («Друзья сбегают...») [3, с. 111]; «Не нужен вам Пророк! Он лишний в шумной стае. // Поэту не найти признания на Земле» («Не грех пройти...») [3, с. 113]; «Слышишь, конь мой... // Может быть... // Пронесемся над миром крылатым кентавром, // Чтобы музыку слова на Землю вернуть» («Единство») [3, с. 117].

Як бачимо, поетична збірка «Отражение. Відображення», без сумніву, помітне явище сучасних літературних процесів України та Ізраїлю, поетами яких є Олег Гончаренко та Галина Феліксон. Вони продемонстрували не лише яскраві професійні здібності як письменники, а й репрезентували свою потужну життєву позицію, в основі якої – любов до життя, людей, світу. У цьому – чар і привабливість їхньої творчості, що з Божої ласки поєдналися в одній книзі.

1. *Перебийніс П.* Журавлина пісня над Збручем / П. Перебийніс // Літературна Україна. – 2014. – 24 липня. – С. 13. 2. *Щерба Т. М.* Таємниця духу митця та його доби / Т. М. Щерба // Світло духовності у слові та скульптурі: есе, рецензії, відгуки. – Херсон: Айлант, 2015. – С. 34–50. 3. *Феліксон Г., Гончаренко О.* «Отражение. Відображення»: [стихи и переводы] / Г. Феліксон, О. Гончаренко. – Бат-Ям, 2014. – 121 с.

УДК 792(475.1):929 С. Крушельницька

Ростислав Крамар

Ціна тріумфу: що змусило примадонну Соломію Крушельницьку покинути сцену Великого театру у Варшаві?

Наприкінці XIX – початку XX століття польське оперне мистецтво переживало період відродження. Великий внесок у цей процес зробила українська співачка Соломія Крушельницька. У 1898–1902 роках вона була примадонною Великого театру у Варшаві. Варшавський період у творчій кар'єрі Крушельницької був часом її величезного успіху серед польської публіки. У статті досліджуються обставини конфлікту співачки з її конкурентами, які варшавська преса несправедливо інтерпретувала як полонофобію примадонни-українки.

Ключові слова: Соломія Крушельницька, українка, Польща, Варшава, опера.

Rostyslav Kramar

Price of the Triumph: What Forced Prima Donna Solomiya Krushelnytska to Leave the Great Theatre in Warsaw?

At the end of 19th and on the beginning of 20th century Polish opera was experiencing a renaissance. A large contribution to this process made Ukrainian singer Solomiya Krushelnytska. 1898–1902 she was the Prima Donna of the Great Theatre in Warsaw. The Warsaw Period in the creative career was the time of her huge success by the Polish public. The article examines the circumstances of the conflict between the singer and her competitors that Warsaw press unfairly interpreted as polonophobia of the Ukrainian prima donna

Keywords: Solomiya Krushelnytska, Ukrainian, Poland, Warsaw, Opera.

Rostyslav Kramar

Цена триумфа: что заставило примадонну Соломию Крушельницкую покинуть сцену Большого театра в Варшаве?

В конце XIX – начале XX века польское оперное искусство переживало период возрождения. Большой вклад в этот процесс сделала украинская певица Соломия Крушельницкая. В 1898–1902 годах она была примадонной Большого театра в Варшаве. Варшавский период в творческой карьере Крушельницкой был временем ее огромного успеха среди польской публики. В статье исследуются обстоятельства конфликта певицы с ее конкурентами, которые варшавская пресса несправедливо интерпретировала как полонофобию примадонны-украинки.

Ключевые слова: Соломия Крушельницкая, украинка, Польша, Варшава, опера.

Чотири театральні сезони (1898–1902 рр.), проведені видатною оперною співачкою Соломією Крушельницькою на сцені Великого театру у Варшаві, були періодом розквіту її театрального таланту та нечуваного успіху серед місцевої

публіки. Чому примадонна, яка зазнала на варшавській сцені справжнього тріумфу, покидала це місто з неоднозначними відчуттями – сумішшю вдячності та образи? Спроби відповісти на це питання зустрічаються в низці публікацій, де серед